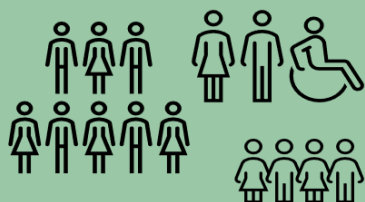

Hyvinvointiraportti 2021

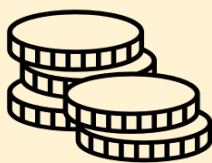
Mäntsälän tunnuslukuja 2021

Asukasluku

20 839 (+56)

Kunnallisverokertymä

+4,4 %

Työttömyysaste

6,9 %

Henkilöstö

858

Toimintakate
-114,6 M€,
siitä sotemenot 64,7 M€

Vuosikate

15,7 M€

Nettoinvestoinnit
6,3 M€,
(lisäksi Ehnroosin
leasing-rahoitus 7,05
M€)

Lainakanta
98,8 M€

Konsernilainakanta
193,2 M€

Yritysten nettolisäys

65 kpl

Sisällysluettelo

Johdanto	3
1 Väestön terveydentila ja terveydenedistämisen aktiivisuus tilastojen valossa.....	4
1.1 Väestön terveydentila.....	4
1.2 Terveydenedistämisen aktiivisuus.....	7
2 Liikkumisen lisääminen	8
2.1 Kaikenikäiset	8
2.2 Lapset ja nuoret	9
2.3 Työikäiset.....	10
2.4 Ikäihmiset	11
3 Kaikenikäisten digiosaamisen vahvistaminen	11
3.1 Lapset ja nuoret	11
3.2 Työikäiset ja ikäihmiset	12
4 Syrjäytymisen ennakointi ja osallisuuden vahvistaminen	13
4.1 Lapset ja nuoret	13
4.2 Työikäiset.....	16
4.3 Ikäihmiset	19
5 Yhteenveto ja johtopäätökset	19

Johdanto

Hyvinvoivat asukkaat ovat Mäntsälän keskeinen voimavara. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluita tuottavat kunnan lisäksi useat muutkin tahot, kuten seurakunta, yhdistykset ja yritykset. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on ennen kaikkea käytännön tekoja kuntalaisten hyväksi ja osallisuuden vahvistamista koko kuntayhteisössä. Mitä paremmin kunnassa tiedetään asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden tila, sitä täsmällisemmin pystytään puuttamaan ongelmiin, ehkäisemään niiden syntyä ja ryhtymään toimiin kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö perustuu kunnanvaltuuston hyväksymään kuntastrategiaan (kuviot 1). Mäntsälän kunnanvaltuusto hyväksyi joulukuussa 2021 uuden strategian, ”Parhaan arjen paikkakunta”. Strategiaa tukee vuosien 2020–2021 hyvinvointisuunnitelmaan kirjattuja hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön painopistealueiden pohjalta asetettuja tavoitteita. Tavoitteet ovat linjassa myös alueellisen Keski-Uudenmaan sote -kuntayhtymän (Keusote) hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden kanssa.

Kuvio 1. Mäntsälän kunnan strategia ja kärkitavoitteet vuosille 2022–2025.

Kunnan hyvinvointisuunnitelmassa asetetaan kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet, toimenpiteet sekä mittarit seuraaville vuosille. Suunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain kunnan osavuosi- ja tilinpäätös raportoinnissa sekä hyvinvointiraportissa. Laajempi hyvinvointikertomus tehdään kerran valtuustokaudessa hyvinvointipolitiikan johtamisen, suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työvälineeksi. Edellinen laaja hyvinvointikertomus hyväksyttiin kunnanvaltuustossa kesäkuussa 2021.

Tämä hyvinvointiraportti on kunnan eri toimialojen yhdessä laatima tietopaketti asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä sekä niihin vaikuttavista tekijöistä. Raportissa hyvinvoinnin edistämistä ja siinä tapahtuneita muutoksia tarkastellaan vuosien 2020–2021 hyvinvointisuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden, toimenpiteiden ja mittareiden mukaisesti liikkumisen, digiosaamisen sekä syrjäytymisen ennakoinnin ja osallisuuden näkökulmista.

1 Väestön terveydentila ja terveydenedistämisaktiivisuus tilastojen valossa

Hyvinvointi ja terveys ovat moniulotteisia käsitteitä, joita ei voida mitata vain yhdellä mittarilla. Tämän vuoksi hyvinvointiraportissa väestön hyvinvointia ja terveyttä kuvaavina mittareina käytetään Kouluterveyskyselyn vuoden 2021 tuloksia, Sotkanetin tilastotietoja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista sekä kansainvälisesti käytettyä PYLL-indeksiä (Potential Years of Life Lost). Näiden lisäksi kunnan terveydenedistämisaktiivisuutta tarkastellaan terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä TEAviisarin avulla.

Kaikkia indikaattoreita ei ole mahdollista verrata vuosittain tietojen keräämistavan, tietojen puuttumisen vuoksi tai siksi, että indikaattoreista ei enää kerätä tietoja. Esimerkiksi ylipainoisten työikäisten suhteellista määrää ei ole päivitetty Sotkanetiin enää vuoden 2017 jälkeen. Myöskään työikäisten ja ikäihmisten liikkumisen lisäämisen arviointikriteeriksi kirjattua tuki- ja liikuntaelinsairausindeksiä ei ole päivitetty vuoden 2016 jälkeen.

1.1 Väestön terveydentila

Kouluterveyskyselyn (2021) perusteella Mäntsälässä lasten ja nuorten tyytyväisyys elämään on laskenut vuodesta 2019¹ (taulukko 1). Samansuuntaista laskua on tapahtunut koko maassa, mutta erityisesti lukiolaisten tyytyväisyys elämään on laskenut huomattavasti enemmän Mäntsälässä kuin koko maassa. Yhä useampi perusopetuksen oppilas ja toisen asteen opiskelija kokee oman terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi². Erityisen paljon muutosta on tapahtunut lukiolaisilla.

	Perusopetus 4. ja 5. lk	Perusopetus 8. ja 9. lk	Lukio 1. ja 2. vuosi	Ammatillinen oppilaitos
	Tyytyväinen elämäänsä, %	Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, %	Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, %	Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, %
2019	89,2	73,6	80,3	71,3
2021	83,5	64,4	59,9	64,8
	Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, %	Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, %	Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, %	Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, %
2019	9,8	21,2	15,8	23,3
2021	10,8	27,3	35,1	28,4

Taulukko 1. Kouluterveyskyselystä saadaan tärkeää tietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja terveydestä. Vertailtaessa vuoden 2021 tuloksia aikaisempiin vuosiin, tulee huomioida poikkeusolojen vaikutus vastaajien kokemukseen.

¹ [Elämään tyytyväisyys. Kouluterveyskyselyn aikasarjat 2006–2021 - THL kuutio- ja tiivistekäyttöliittymä](#)

² [Koettu terveys, oireet ja sairaudet. Kouluterveyskyselyn aikasarjat 2006–2021 - THL kuutio- ja tiivistekäyttöliittymä](#)

Mäntsälän alakoululaisilla on koko maahan verrattuna vähemmän ahdistusoireilua, mutta enemmän mielialaan liittyviä ongelmia³. Noin 23 % 4. ja 5. luokkalaisista on kokenut vähintään lievää ahdistuneisuutta tai mielialaan liittyviä ongelmia kouluterveyskyselyä edeltäneen kahden viikon aikana⁴. Yläkouluikäisten nuorten ja toisen asteen opiskelijoiden kohtalaisen tai vaikean ahdistuneisuuden kokemukset ovat lisääntyneet niin Mäntsälässä kuin koko maassa⁵. Eniten ahdistuneisuuden kokemukset ovat lisääntyneet yläkouluikäisillä ja masennusoireilu puolestaan lukiolaisilla⁶.

Kouluterveyskyselyn mukaan 4. ja 5. luokkalaisten tyttöjen kokema seksuaalinen kommentointi, ehdottelu, viestittely tai kuvamateriaalin näyttäminen on lähes kolminkertaistunut vuodesta 2019⁷. Häiritsevän seksuaalisen ehdotteen tai ahdistelun kokemukset lisääntyivät reilusti myös 8. ja 9. luokkalaisten, lukiolaisten ja ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien tyttöjen sekä lukio- ja lukiolaisten keskuudessa⁸. Kouluterveyskyselyn mukaan myös koulukiusaaminen on Mäntsälässä lisääntynyt. Kiusaamista on kokenut etenkin 8. ja 9. luokkalaiset tytöt ja pojat sekä ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevat pojat⁹. Kiusaamisen lisäksi myös yksinäisyyden kokemukset ovat lisääntyneet kaikenikäisillä lapsilla ja nuorilla¹⁰.

Mäntsälässä nuorten liikunta-aktiivisuus on lisääntynyt ja vähän liikkuvien osuus laskenut perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisten sekä lukiolaisten keskuudessa¹¹. Ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoiden osalta tilanne on päinvastainen ja vähän liikkuvien osuus on kääntynyt pienoiseen nousuun aktiivisesti liikkuvien osuuden vähentyessä. Lähes 30 % yläkoulun oppilaista ja yli 20 % toisen asteen opiskelijoista liikkuu päivittäin vähintään tunnin. Perusopetuksen 4. ja 5. luokkalaisista 44,6 % liikkuu päivittäin vähintään tunnin, mikä on aavistuksen enemmän kuin koko maassa¹². Erot Mäntsälän ja koko maan välillä ovat kuitenkin pienentyneet koronapandemian aikana.

Ylipainoisten 2–12-vuotiaiden määrä on Mäntsälässä lisääntynyt vuosien 2019–2020 aikana¹³. Myös ylipainoisten yläkoululaisten ja lukiolaisten määrä on kasvanut ollen nyt korkeampi kuin koskaan aiemmin¹⁴. Ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevien ylipainoisten nuorten määrä on kääntynyt uuteen nousuun nousten samalle tasolle kuin vuosina 2013 ja 2017. Ylipainoisia

³ [Mielenterveys, mielialaan liittyvät ongelmat. Kouluterveyskyselyn tulokset 2017–2021. - THL kuutio- ja tiivistekäyttöliittymä](#)

⁴ [Mielenterveys, ahdistusoireilu. Kouluterveyskyselyn tulokset 2017–2021. - THL kuutio- ja tiivistekäyttöliittymä](#)

⁵ [Mielenterveys, ahdistuneisuus. Kouluterveyskyselyn aikasarjat 2006–2021 - THL kuutio- ja tiivistekäyttöliittymä](#)

⁶ [Mielenterveys, masennusoireilu. Kouluterveyskyselyn aikasarjat 2006–2021 - THL kuutio- ja tiivistekäyttöliittymä](#)

⁷ [Häirintä ja väkivalta, seksuaalinen kommentointi, ehdottelu, viestittely tai kuvamateriaalin näyttäminen. Kouluterveyskyselyn tulokset 2017–2021. - THL kuutio- ja tiivistekäyttöliittymä](#)

⁸ [Häirintä ja väkivalta, häiritsevä seksuaalinen ehdottelu tai ahdistelu. Kouluterveyskyselyn aikasarjat 2006–2021 - THL kuutio- ja tiivistekäyttöliittymä](#)

⁹ [Koulukiusaaminen. Kouluterveyskyselyn aikasarjat 2006–2021 - THL kuutio- ja tiivistekäyttöliittymä](#)

¹⁰ [Ystävät ja yksinäisyys. Kouluterveyskyselyn aikasarjat 2006–2021 - THL kuutio- ja tiivistekäyttöliittymä](#)

¹¹ [Liikkuminen ja paino. Kouluterveyskyselyn aikasarjat 2006–2021 - THL kuutio- ja tiivistekäyttöliittymä](#)

¹² [Liikkuminen. Kouluterveyskyselyn tulokset 2017–2021. - THL kuutio- ja tiivistekäyttöliittymä](#)

¹³ [Tulostaulukko - Ylipainon yleisyys. Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi](#)

¹⁴ [Liikkuminen ja paino, ylipainoisuus. Kouluterveyskyselyn aikasarjat 2006–2021 - THL kuutio- ja tiivistekäyttöliittymä](#)

lapsia ja nuoria on Mäntsälässä suhteessa enemmän kuin koko maassa.

Mäntsälän aikuisväestön terveydentila oli edellisessä PYLL-analyysissä (2018) selvästi parempi kuin koko maassa, ja sen kehitys on jatkunut edelleen yleisesti ottaen hyvänä ja samansuuntaisena (vuoden 2019 tulosten pohjalta) kuin koko Keusotessa, vaikkakin hieman hitaammin kuin koko maassa. Muu Suomi on kirinyt Keusotea kiinni, mutta Mäntsälän väestön terveydentila on edelleen koko maata parempi (taulukko 2).

Mäntsälässä naisten terveystilanne on miehiä selvästi parempi kuitenkin niin, että naisten ja miesten ero on kaventunut, mikä on kokonaisuuden kannalta hyvä asia. Elämäntapoihin liittyvien syiden (alkoholi ja huumeet, itsemurhat ja keuhkosityöpä/tupakka) johtava asema ennen aikaisten inhimillisen pääoman menetyksissä ei Mäntsälässä näyttäydä niin ongelmallisena kuin esimerkiksi Järvenpäässä. Kuitenkin suurin yksittäinen inhimillisen pääoman menetyksen syy Mäntsälässäkin ovat tapaturmat ja itsemurhat, joihin terveydenhuollon korjaavat toimenpiteet eivät yksin auta.

Mäntsälän naisten huono, jopa hälyttävä, keuhko- ja rintasyöpätilanne puolestaan antaa aiheen seulontojen kattavuuden ja hoitoon ohjauksen kriittiseen arviointiin ja parantamiseen. Juuri nämä syyt ovat aiheena Mäntsälän naisten miehiä huonompaan yleisarvosanaan.

Kohdeväestö	Kaikki N+M	Naiset	Miehet
Mäntsälä	8	6	8
Keusote	8	8	8
Suomi	7	7	7

Taulukko 2. Mäntsälän PYLL-mittauksen tulokset kouluarvosanoina, kun koko Suomelle on annettu vertailuluvuksi 7.

Sairauspäivärahaa saaneiden (25–64 v) määrä lisääntyi Mäntsälässä vuosien 2020 ja 2021 välillä huomattavasti, kuten myös koko maassa¹⁵. Tähän on vaikuttanut vuonna 2020 alkanut koronapandemia. Tulokinnassa tulee ottaa huomioon, että luvut sisältävät varsinaisen sairauspäivärahan lisäksi myös muita päivärahaetuuksia. Kun tarkastellaan työikäisten hyvinvointia mielenterveyden ja käyttäytymishäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavien mukaan (vastaavan ikäisestä 25–64-vuotiaasta väestöstä), Mäntsälässä voidaan paremmin Keusoteen ja koko maahan verrattuna¹⁶.

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäyntejä (kaikki yhteystavat huomioiden) oli Mäntsälässä vuonna 2019 1395/1000 asukasta kohden, kun vastaava luku vuonna 2020 oli 385. Käyntimäärien pudotuksen osasyynä voidaan pitää koronapandemian aikaa, jolloin lääkärikäynnit vähenivät valtakunnallisesti.

¹⁵ [Tulostaulukko - Sairauspäivärahaa saaneet. Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi](#)

¹⁶ [Tulostaulukko - Työkyvyttömyyseläkettä saavat. Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi](#)

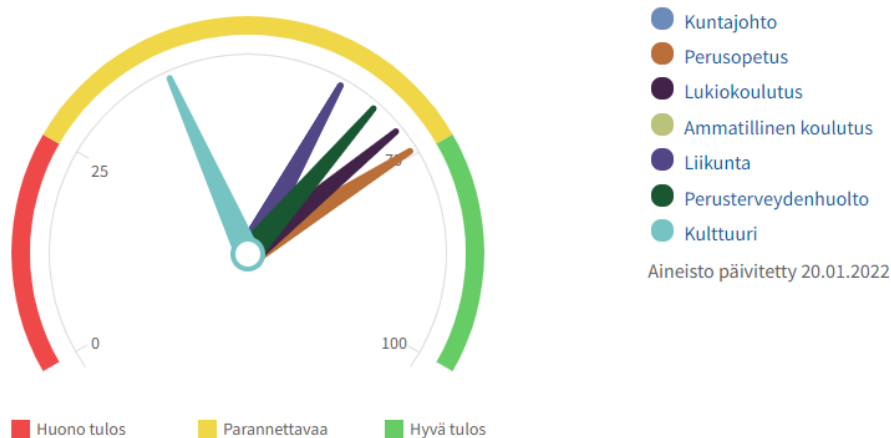
Ikäpoliittisena sekä ikäihmisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteena on, että mahdollisimman moni ikäihminen saisi elää ja asua laadukkaasti haluamassaan paikassa. Ikäihmisten hyvinvointia edistävän toiminnan kehittäminen pohjautuu kunnan strategiaan, hyvinvointisuunnitelmaan ja ikäihmisten tarpeet huomioivaan asuntopolitiikkaan. Kotona asuvien yli 75-vuotiaiden määrä on lisääntynyt hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden mukaisesti. Vuonna 2020 Mäntsälässä 92,3 % yli 75-vuotiaista asui omassa kodissaan.

Vuoden 2021 aikana valmistui paitsi Keusoten alueellinen ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma myös lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2022–2025. Molemmat ovat osa Keusoten alueellista hyvinvointisuunnitelmaa.

1.2 Terveydenedistämisasiivisuus

TEAvisari kuvaa kunnan toimintaa asukkaidensa terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi (kuvio 2). TEAvisarin mukaan Mäntsälän terveydenedistämisasiivisuudessa on parannettavaa kaikilla sektoreilla.

Kaikki sektorit : Mäntsälä 2021

Kuvio 2. TEAvisari osoittaa, onko kunnan eri sektoreiden tulos hyvä vai huono vai onko niissä parannettavaa.

Mäntsälän terveydenedistämisasiivisuus laski vuoden aikana aavistuksen kaikkien sektoreiden yhteenlaskettujen pisteiden osalta (taulukko 3). Tämän sai aikaan terveydenedistämisasiivisuuden pisteiden heikentyminen kuntajohdon ja kulttuurin sektoreilla. Muiden sektorien pisteet pysyivät entisellään¹⁷.

¹⁷ [Mäntsälän tulokset - TEAvisari - Terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä](#)

Pisteet	2021	2020	Mäntsälä 2021	Koko maa 2021
Kaikki sektorit	63	64	63	68
Kuntajohto	62	63	62	78
Perusopetus	74	74	74	66
Lukiokoulutus	71	71	71	66
Ammatillinen koulutus	..	..	..	63
Liikunta	62	62	62	72
Perusterveydenhuolto	67	67	67	65
Kulttuuri	40	46	40	66

Taulukko 3. Terveydenedistämisen aktiivisuuden pisteytykset osoittavat kunnan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kehittymisen.

Kuntajohdon sektorilla terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen resursointi nousi huomattavasti, mutta samalla terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen organisoinnissa, vastuun määrittelyssä ja toimeenpanossa sekä asukkaiden mahdollisuudessa osallistua toiminnan kehittämiseen ja arviointiin tapahtui laskua. Kulttuurisektori on ollut koko maahan verrattuna selvästi alhaisempi edellisessäkin mittauksessa. Verrattaessa Mäntsälän pisteitä sektoreittain koko maahan, on etenkin Mäntsälän kuntajohdon, liikunnan ja kulttuurisektorien terveydenedistämisen aktiivisuudessa parannettavaa.

2 Liikkumisen lisääminen

Liikunnan tiedetään olevan hyväksi niin ihmisen terveydelle kuin kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Liikunnan harrastaminen tuo hyvää oloa ja on tärkeää monien elintapasairauksien ehkäisyssä. Liikkumisen lisääminen ei välttämättä tarkoita liikunnan lisäämistä, vaan kaikenlaiset fyysiset arjen askareet ja askleet ovat terveydelle hyödyllisiä.

2.1 Kaikenikäiset

Liikunta-, nuoriso- ja kulttuuripalvelut toteuttivat keväällä Kävelykipinä -tapahtuman ja syksyllä Valokävely -tapahtuman. Tapahtumiin osallistui yhteensä noin 750 mäntsäläläistä. Tapahtumien toteutuksessa oli mukana myös Mäntsälän Retki ry. Tapahtumat otettiin kuntalaisten puolelta iloiten vastaan ja ne loivat yhteisöllisyyttä kaikenikäisten kuntalaisten kesellä.

Liikuntapalveluiden jakamia salivuoroja oli seurojen ja kuntalaisten käytössä kaudella 2021–2022 14 liikuntasalissa yhteensä 498 h/viikko. Tämä oli huomattavasti aiempaa vähemmän (kausi 2019–2020 568 h/viikko), mikä johtui siitä, että seurat pääsivät koronarajoitusten vuoksi käyttämään tiloja ja vuorojaan keväällä vain osittain. Toukokuussa rajoituksia purettiin niin, että kaikenikäiset saivat taas liikkua ja harrastaa sekä sisällä että ulkona. Syksyn aikana harrastamista saivat jatkaa niin lapset ja nuoret kuin aikuisetkin aluehallintoviraston ja Keusoten ohjeistusten rajoissa. Vuoden aikana menestyneille urheilijoille myönnettiin 27 stipendiä.

Kuntaliiton kuntapalvelujen kustannusrakenne-sovelluksen¹⁸ mukaan Mäntsälän kunnan liikuntatoimen toimintamenot olivat vuoden 2020 tilinpäätöstietojen perusteella 50 €/v/asukas (kuvio 3). Toimintamenoissa on otettu huomioon ne toiminnot, joiden tarkoituksena on liikunnan, urheilun, ulkoilun ja vastaavien toimintojen kehittäminen sekä liikuntapaikkojen, ulkoalueiden ja -reittien tarjoaminen. Mäntsälän toimintamenot olivat yli puolet pienemmät kuin koko maassa keskimäärin. Tämä ei kuitenkaan anna todellista kuvaa liikuntamenoista, sillä Mäntsälässä liikuntapaikkojen kunnossapidon ja rakentamisen kustannuksista vastaa tekninen toimiala kustannusrakenne-sovelluksessa käytetyn opetus- ja kulttuuripalvelun sijaan.

LIIKUNTA JA ULKOILU

VALITSE VERTAILUKUNTA

Kuvio 3. Mäntsälän kunnan liikunta ja ulkoilumenot vuonna 2020.

Mäntsälässä tehtiin vuonna 2019 liikuntakysely sekä liikuntapaikkakartoitus ja kunnossapitosuunnitelma. Vuoden aikana aiemmin toteutettu liikuntakysely oli tarkoituksena toistaa laajentaen sitä koskemaan myös liikuntapaikkoja. Tämä ei kuitenkaan toteutunut ja asian valmistelua jatketaan vuonna 2022. Vuoden 2021 alussa kuntalaisten käytössä oli vuodelta 2020 jääneitä kokeilukodeja Treenaakotona.com-palveluun. Kokeilukoodit olivat osa Mäntsälä liikuttaa -hanketta ja kuntalaiset lunastivat niitä yhteensä 320/500 kappaletta.

2.2 Lapset ja nuoret

Koronapandemia vaikutti merkittävästi lasten liikuntaan varhaiskasvatuksessa, sillä Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelma oli lähes kaikissa yksiköissä takalalla koronan vuoksi. Myös henkilöstövaihdokset haastoivat ohjelman toteuttamista. Tästä huolimatta varhaiskasvatuksessa olevien lasten liikkuminen pysyi arvion mukaan ennallaan, vaikkei ohjelman tavoitteita saavutettuakaan.

Kunnan liikuntapalvelut pitivät syksyn aikana ohjattuja liikuntahetkiä perhepäivähoidossa ja Pilvikirsikan ryhmäperhepäiväkodissa. Muutamissa päiväkodeissa liikuntahetkiä ei pystytty toteuttamaan koronarajoitusten ja henkilöstön sairastumisten vuoksi.

Korona vaikutti merkittävästi myös koulujen väliseen ja sisäiseen yhteistyöhön sekä tapahtumien järjestämiseen. Koululaisten liikunta-aktiivisuutta saatiin tuettua ulkona tapahtuvan liikkumisen, kuten liikuntatuntien ja liikuntavälituntien kautta. Liikuntapalveluiden koordinoimia perinteisiä alakoulujen koululaiskilpailuja ei koronan vuoksi voitu toteuttaa, mutta syksyllä

¹⁸ [Kustannusrakenne-sovellus | Kuntaliitto.fi](#)

liikunnanohjaajat kävivät järjestämässä koulukohtaiset kolmas- ja kuudesluokkalaisille suunnatut yleisurheilukisailut, joihin osallistui yhteensä 588 koululaista.

Lukuvuoden 2021–2022 aikana on luotu rakenteita ja toimintatapoja harrastustoiminnan järjestämiseen koulupäivän yhteydessä muun muassa koulun kerhotoiminnan ja Harrastamisen Mäntsälän mallin puitteissa. Harrastamisen Mäntsälän malli otettiin käyttöön syksyllä. Harrastustoimintaan osallistui n. 185 lasta /viikko, harrastusryhmiä oli 19. Harrastustoimintaa järjestettiin kaikissa kouluissa, paitsi yhdessä (Saaren koulu), jossa oppilaita ei ilmoittautunut tarpeeksi ryhmän perustamiseksi, koska koronasuosituksen mukaisesti oppilasryhmiä ei saanut sekoittaa. Syksyn koronarajoitukset aiheuttivatkin suuria haasteita harrastustoiminnan järjestämisessä.

Valtioneuvoston neuvola, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta annetun asetuksen (338/2011) 4 §:n mukaisia terveystarkastuksissa ja -neuvonnassa saatuja seurantatietoja kunnan väestön terveydestä ja hyvinvoinnista hyödynnettiin koulukohtaisesti osana yhteisöllistä oppilashuoltotyötä. Erillisiä koosteita lasten terveydentilasta terveystarkastuksiin perustuen ei kuitenkaan Keusoten tasolla tehdä. Tämän vuoksi kuntatasolla tietoja ei pystytty hyödyntämään 4 §:n mukaisesti palvelujen suunnittelussa. Myöskään liikuntaläheteitä ei tehty lapsista tai nuorista.

2.3 Työikäiset

Vuoden aikana liikuntaneuvontaa annettiin 104 henkilölle. Ohjatut lihas-kunto- ja tasapainoryhmät kokoontuivat koronan takia vain syksyn aikana. Ryhmiin osallistuttiin 65 kertaa. Kohti liikunnallisempaan elämäntapaa -starttikursseille osallistui yhteensä 11 henkilöä 17 kertaa. Varsinaisia liikuntaläheteitä ei työikäisistä tehty, mutta yksittäiset työikäiset ottivat itse yhteyttä kunnan liikuntapalveluihin liikuntaneuvontaa ja -ohjausta saadakseen.

Kansalaisopistossa erityisen suosittuja olivat vuoden aikana liikunnan etäkurs-
sit. Liikuntavälineiden lainaukset sekä liikuntapalveluista että kirjastosta kas-
voivat 45 %. Suosituimpia lainavälineitä olivat hulavanteet, jumppakuminau-
hat ja kahvakuulat. Vuoden aikana hankitut lumikengät (2 paria) olivat lai-
nassa yhteensä 18 kertaa. Perheiden ja työikäisten iltauinnit olivat kevään ja
syksyn ajan tauolla koronarajoitusten vuoksi.

Tuki- ja liikuntaelinsairauksien sekä sidekudossairauksien vuoksi työkyvyttö-
myyseläkettä saavia 16–64-vuotiaita oli Mäntsälässä vuonna 2020 1,1 %, kun
vuonna 2019 heitä oli 1,0 %. Erytyskorvattaviin lääkkeisiin diabeteksen vuoksi
oikeutettujen osuus väestöstä lisääntyi 0,2 % vuodesta 2020. Ikävakioidun
indeksin mukaan Mäntsälässä on enemmän erityiskorvattaviin lääkkeisiin dia-
beteksen vuoksi oikeutettuja kuin koko maassa.

2.4 Ikäihmiset

Naapurikuntien uimahalleissa toteutettavat eläkeläisten päiväuintit olivat kevään ajan tauolla koronan vuoksi, mutta ne aloitettiin syksyllä. Eläkeläisten uintimatkoja järjestettiin 12 kpl ja osallistumiskertoja kertyi 423. Syksyllä järjestetyt vesijumpparyhmät (2 kpl Orimattilassa ja 2 kpl Kärkölässä) kokoontuivat 52 kertaa ja osallistumiskertoja kertyi kaikkiaan 467. Vaikka varsinaisia liikuntalähetteitä ei ikäihmisistä tehty, olivat ikäihmiset itse yhteydessä kunnan liikuntapalveluihin.

Ikäihmisten lonkkamurtumat vähenivät vuosien 2019 ja 2020 aikana niin, että lonkkamurtumia oli 0,4 %:lla (edellinen 0,6 %) 65 vuotta täyttäneistä vastaavan ikäisistä, kun vastaava luku koko maassa oli 0,6 %¹⁹. Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen määrä 65 vuotta täyttäneillä lähes puolittui vuosien 2019–2020 aikana²⁰. Kaatumisten ja lonkkamurtumien vähenemisen voidaan arvioida korreloivan toistensa kanssa.

3 Kaikenikäisten digiosaamisen vahvistaminen

Digitaalisuus voi olla haaste tai mahdollisuus. Yhteiskunnan toimintojen ja palvelujen siirtyessä yhä enenevässä määrin digitaalisiksi, korostuu kaikenikäisten digiosaamisen vahvistamisen tärkeys ja sen merkitys hyvinvointiin.

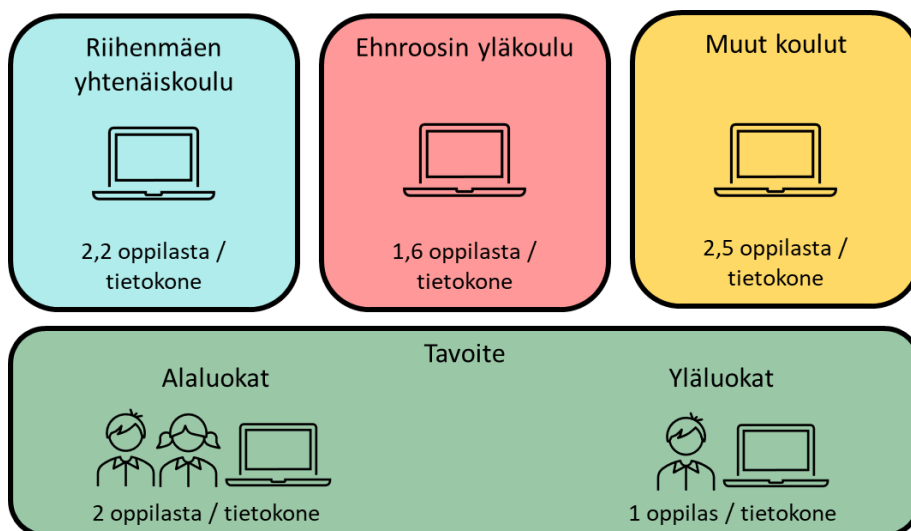
3.1 Lapset ja nuoret

Lasten digiosaamisen vahvistaminen varhaiskasvatuksessa eteni laitteiden osalta siten, että laitteita oli vuoden lopulla käytössä vähintään yksi/ryhmä eli yhteensä noin 50 laitetta. Laitteiden käyttöasteen seurantaan ei ollut mitattavaa välinettä ja käyttö vaihteli ryhmittäin. Kaikille varhaiskasvatuksessa oleville lapsille kuitenkin tarjottiin mahdollisuus digivälineiden käyttöön. Esimerkiksi esiopetusryhmät käyttivät laitteita enemmän kuin pienten lasten ryhmät. Keväällä kasvattajien digiosaamisen vahvistamiseksi laadittiin Mäntsälän kunnan varhaiskasvatuksen monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologia-suunnitelma, joka otettiin käyttöön ja jalkautettiin yksiköihin päiväkodin johtajien kautta. Palautetta tai arviointia lasten digiosaamisen vahvistamisen onnistumisesta ei pystytty koronan ja niukkojen henkilöstöresurssien vuoksi keräämään palveluyksiköiltä.

Perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa digiosaamisen painopisteinä oli Teamsin käyttö opetuksessa, ohjelmointiosaamisen kehittäminen ja robotiikka. Oppilaiden käytössä olleiden laitteiden määrä on kerrottu kuviossa 4. Oppilaiden ja opettajien digiosaamisen huomattiin lisääntyneen selkeästi koronasta johtuvien lähi- ja etäopetuksen tarpeiden myötä.

¹⁹ [Tulostaulukko - Lonkkamurtumat. Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi](#)

²⁰ [Tulostaulukko - Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset. Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi](#)

Kuvio 4. Oppilaiden käytössä olleiden laitteiden määrä ja tavoitearvo vuonna 2021.

Tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen ollessa yksi laaja-alaisen osaamisen sisältöalueista, läpäisi digiosaamisen vahvistaminen kaikkia oppiaineita. Ohjelmointiosaaminen ja vastuulliset mediataidot -hankkeiden työn suunnittelu ja henkilöstön koulutus käynnistettiin syksyllä. Opettajien tieto- ja viestintäteknologista osaamista tuettiin muun muassa tutortoiminnan kehittämishankkeen kautta, minkä lisäksi digiosaamisen koulutusta toteutettiin yhteistyössä tietohallinnon kanssa myös muiden toimialojen henkilöstölle. Koulujen palaute korona-ajan tieto- ja viestintäteknologian järjestelyistä oli pääsääntöisesti positiivista.

Nuorisotilassa nuorten käytössä oli kolme tietokonetta, joilla nuoret pääsivät internetiin. Tietokoneita käyttivät eniten varhaisnuoret (3.–6.lk), jotka pelasivat nettipelejä. Nuorisotyössä toteutettiin matalan kynnyksen digikasvatus-toimintaa opettamalla ja ohjaamalla nuoria toimimaan verkossa asiallisesti ja turvallisesti. Sivukylän nuoria ohjattiin ja kohdattiin digipelien kautta. Tietokoneiden lisäksi nuorisotalolla oli vuosina 2020–2021 interaktiivinen peliseinä iWall, jota ohjattiin liikkeellä. Nuorisotalon tilaa ei kuitenkaan koettu toimivaksi sen käyttämiseen, vaan nuoret olisivat kaivanneet enemmän yksityisyttöä pelatessaan, ja tämän vuoksi iWallin käyttö jäi vähäisemmäksi.

3.2 Työikäiset ja ikäihmiset

Kansalaisopistossa otettiin vuoden aikana iso siirtymä digitaalisiin palveluihin. Monia kursseja toteutettiin etäopetuksena kaikilla ainealueilla ja etäopetukseen osallistumiseen oli saatavissa ohjausta. Kansalaisopiston digikursseille ja -opastuksiin osallistui vuoden aikana 67 opiskelijaa.

Kirjastossa kuntalaisten digiosaamista ja osallisuuden toteutumista tuettiin vuoden aikana kaikille avoimen Digicafen avulla yhteensä 16 kertaa, joista etäyhteyksin toteutettiin viisi. 18 henkilöä sai henkilökohtaista digiopastusta. Yhteensä digitukea ja sen ohessa kiireetöntä läsnäoloa kirjaston kautta sai 42

henkilöä (kuvio 5).

Kirjasto kävi vuoden aikana pitämässä Mäntsälän senioreille opastustuokion e-aineistoihin ja muihin kirjaston palveluihin liittyen. Kuntalaisten asiointi verkkokirjastossa lisääntyi 15 % ja jo puolet kirjaston maksuista maksettiin verkkomaksuina. Myös verkon kautta tehtyjen aineistovarausten määrä kasvoi noin 6 %.

Kuvio 5. Digiosallisuus ja -osaaminen kirjaston lukujen valossa 2021.

Terveyskeskuksen sähköisten palvelujen käyttäjien määristä tai kontakteista ei ollut tietoa kunnan käytössä.

4 Syrjäytymisen ennakointi ja osallisuuden vahvistaminen

Osallisuutta kokeva ihminen pystyy vaikuttamaan omiin ja yhteisiin asioihin. Syrjäytyminen on osallisuuden ulkopuolelle jäämistä. Vuosi 2021 oli tapaamisten ja kohtaamisten osalta erittäin rikkinäinen eritasoisten koronarajoitusten vaihdella.

4.1 Lapset ja nuoret

Kunnalliseen varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen osallistui vuoden aikana 848 lasta. Yksityinen varhaiskasvatus huomioiden osallistumisprosentti oli noin 72 % kaikista alle 6-vuotiaista lapsista. Kerhotoimintaan osallistui vuoden aikana 22 lasta.

Varhaiskasvatuksessa syrjäytymisen ennakointiin ja osallisuuden vahvistamiseen vastattiin osittain hankkeilla. Koronapandemian vuoksi saadulla avustuksella palkattiin puoleksi vuodeksi hanketyöntekijä Hyökännummen päiväkotiin. Syksyllä alkoi laaja Kuuma-kuntien yhteistyössä toteutettava Kaikille yhteinen varhaiskasvatus –hanke, jossa painotetaan varhaiskasvatuksen inklusivisuutta. Vanhempainliiton kanssa yhteistyössä tehtävä Karuselli -hanke Hyökännummen ja Myllytontun päiväkodin osalta ei koronarajoitusten vuoksi toteutunut parhaalla mahdollisella tavalla.

Perheiden hyvää arkea vahvistettiin kohtaamispaikkatyöllä. Vuoden aikana avoin päiväkotitoiminta vakiinnutti asemansa matalan kynnyksen

lapsiperheiden kohtaamispaikkana sekä varhaiskasvatuksen kerhojen järjestämispaikkana. Metsätontun päiväkotin onkin nimetty yhdeksi Mäntsälän kunnan liikkuvan perhekeskuksen kohtaamispaikaksi.

Vuoden aikana varhaiskasvatuksessa laadittiin Mäntsälän kunnan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma sekä suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Lapsille opetettiin muun muassa tunne- ja vuorovaikutustaitoja, kaveritaitoja ja ryhmässä toimimisen taitoja, joiden kautta ennaltaehkäistiin kiusaamislanteita. Suunnitelmat tehtiin osana varhaiskasvatuksen tasa-arvohanketta ja ne koulutettiin koko henkilöstölle, yksityisille päiväkodeille ja perhepäivähoitajille (noin 225 hlö).

Opetuspalveluissa kehitettiin vuoden aikana koulukohtaisia, hyvinvointia ja kiusaamisen vastaista toimintaa edistäviä menetelmiä yhteistyössä oppilaiden ja heidän huoltajiensa kanssa. Kaikille kouluille yhteinen toimenpideohjelma kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi²¹ hyväksyttiin sivistyslautakunnassa lokakuussa ja otettiin käyttöön tämän jälkeen. Kiusaamisen vastaisen työn perustana toimi lukuvuosisuunnitelman liitteenä oleva suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä sekä tulosalueen turvallisuuskansiomalli. Ilta- ja päivätoimintaa järjestettiin lukuvuonna 2020–2021 kaikissa muissa alakouluissa, paitsi Arolan koulussa vähäisen hakijamäärän vuoksi ja lukuvuonna 2021–2022 kaikissa alakouluissa.

Varhaiskasvatuksen tavoin myös opetuspalveluissa syrjäytymisen ennakointiin ja osallisuuden vahvistamiseen vastattiin osittain hankkeilla. Hankkeiden avulla edistettiin monia teemoja, joista keskeisimpiä olivat koulupudokkuuden ennaltaehkäiseminen, poissaolojen vähentäminen, kiusaamisen vastainen toiminta, lukutaidon edistäminen, harrastustoiminnan laajentaminen, lähikouluperiaatteen vahvistaminen ja opinto-ohjauksen kehittäminen osana oppivelvollisuuden laajentumista.

Keväällä 2021 Mäntsälään perustettiin lapsi- ja perheasiainneuvosto. Neuvoston tehtävänä on edistää mäntsäläläisten lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin toteutumista ja yhteisöllisyyttä sekä kehittää olemassa olevia palveluja ja toimintoja. Neuvosto kokoontui vuoden aikana viisi kertaa. Syyskaudella neuvosto siirtyi hyvinvointipalveluista varhaiskasvatuspalvelujen ohjaukseen. Järjestäytymisen lisäksi neuvostossa käsiteltiin tiedottamista, uutta kuntastrategiaa sekä valtakunnallisia ja paikallisia lapsiperheiden ajankohtaisia asioita. Vuoden 2022 teemoiksi valittiin lasten- ja nuorten mielenterveyden tukeminen, liikunnallisen elämäntavan vahvistaminen sekä luovien ajattelutapojen ja toimintamallien kehittäminen.

Kulttuurikasvatussuunnitelman mukaista ohjelmaa (kirjasto- ja museovierailut, elokuva-, teatteri- ja konserttielämykset, kulttuurinen kotiseututietous, juhla- ja tapakasvatus, kädentaidon pajat, sirkus- ja tanssitunnit, taiteen

---

²¹ [Toimenpideohjelma kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi 4.10.2021](#)

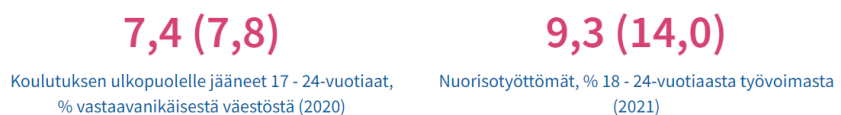
tekeminen, eri kulttuuritilaisuuksiin ja -viikkoon osallistuminen) toteutettiin kokoontumis- ja liikkumisrajoitusten takia varsin heikosti 1–9. luokille verrattuna koronaa edeltävään aikaan. Joitakin teemoja, kuten sirkus- ja tanssitunteja ja kirjastovierailuja pystyttiin toteuttamaan, mutta joidenkin luokkien osalta ohjelmat jouduttiin siirtämään kevätkaudelle 2022. Kulttuurikasvatussuunnitelman mukaista ohjelmaa myös mukautettiin tilanteen mukaisesti.

Kirjastossa vuosi 2021 oli aktiivinen lukutaidon edistämisen ja lukuinnon harrittelun vuosi. Kirjaston satutuokioita järjestettiin 26 ja eskareille suunnattuja kirjastojuna-käyntejä neljä, jotka tavoittivat yhteensä yli 300 lasta. Satutuokioita toteutettiin kirjaston lisäksi myös muun muassa ulkona leikkipuistoissa ja päiväkotien pihoilla. Kirjaston Youtube-kanavalle tehty, Kalle-ketun elämästä kertovat pöytäteatteriesitykset keräsivät noin 200 katselukertaa. Asiakkaan tilaamia, valmiiksi noudettavaksi koottuja lastenaineistokasseja kirjastossa tehtiin varhaiskasvatukseen 37 ja perheille 54 kpl.

Kulttuurikasvatussuunnitelman mukaisen kirjastotarjonnan lisäksi Lukuliikettä kuntiin -verkostohankkeen paikallistoteutuksena ideoitiin alakouluille Lempikirja uutta luoden -kilpailu ja Kirjakummi. Lempikirja uutta luoden -kilpailu ja kirjakummi Kirsti Mannisen kiertue toteutettiin syksyllä kirjastovetoisesti. Lukuintoa lapsissa heräteltiin myös Mannisen terveiset sisältävällä videolla, joka keräsi 2000 katselukertaa. Tämä projekti, sekä 2020 vuoden Kerro mulle -hankkeen finaalityöt alkuvuonna 2021 tavoittivat yhteensä yli 1300 ala- ja yläkouluikäistä nuorta.

Kaikki peruskoulun oppilaat saivat päättötodistuksen keväällä 2021, ja oppilaanohjaajaresurssin lisäys auttoi oppilaiden ohjauksessa toisen asteen opintoihin. Koulutuksen ulkopuolelle jääneitä 17–24-vuotiaita oli vuonna 2020 Mäntsälässä suhteessa vähemmän kuin koko maassa. Myös nuorisotyöttömien määrä 18–24-vuotiaasta työvoimasta oli merkittävästi pienempi verrattuna koko maahan (kuviot 6).

VÄESTÖTIETOJA: MÄNTSÄLÄ (KOKO MAA)

Kuvio 6. Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden ja nuorisotyöttömien osuus Mäntsälässä verrattuna koko maahan.

Nuorisotalo oli kevään ajan koronarajoitusten vuoksi kiinni, mutta muutoin nuoristyötä toteutettiin vuoden aikana yhteisöpalvelu Discordissa sekä nuorisotalo- ja pelitoimintana. Nuorisotyö teki myös kouluvierailuja ja ryhmätyömiisiä. Vuoden 2021 aikana nuorisotalolla kävi yhteensä 1044 nuorta.

Erityisnuorisotyön piirissä oli vuoden aikana yhteensä 83 nuorta. Koronatilan-teen vuoksi yksilötyö korostui ja ryhmien koot vaihtelivat ajankohdan

sallimissa rajoissa. Erityisnuorisotyö osallistui vuoden aikana Keski-Uudenmaan kuntien Ankkuritoimintaan, jota toteutettiin Mäntsälässä yhteistyössä poliisin ja Keusoten kanssa. Ankkuritoimintaa jatketaan myös tulevina vuosina. Lisäksi erityisnuorisotyö oli vuoden aikana mukana muun muassa puolustusvoimien kutsuntatapahtumassa, missä tavoitteena oli tukea nuoria ja ennakoita syrjäytymistä. Kevät- ja kesäaikaan nuorisotalotyön rinnalla toteutettiin jalkautuvaa nuorisotyötä perusnuorisotyön kanssa yhteisenä toimintana.

Etsivälle nuorisotyölle tuli vuoden 2021 aikana 104 yhteydenottopyyntöä, joista etsivät tavoittivat 93 asiakasta. Asiakkaita tavattiin sekä avoimissa että suljetuissa ryhmissä, mutta pääpaino oli yksilötapaamisissa. Asiakkaille tarjottiin pääasiallisesti tukea ja tsemppausta, palveluohjausta ja menetelmällistä työskentelyä. Lisäksi oltiin asiakkaiden tukena viranomaisverkoston luomissa ja viranomaisasioiden hoitamisessa ja tarjottiin asumiseen liittyviä palveluja. Vähävaraisille ja itsenäistyville asiakkaille jaettiin esimerkiksi pitkin vuotta yksityisiltä saatuja lahjoituksia (vaatteita, petivaatteita, astioita). Nuorille aikuisille järjestettiin pelitoimintaa, jonka keskeisinä tavoitteina oli nuorten yksinäisyyden ehkäisy, sosiaalisten tilanteiden ja taitojen harjoittelu sekä nuorille korona-aikana kodin ulkopuolisen aktiviteetin tarjoaminen. Pelitoiminnalla tavoitettiin vuoden aikana 105 nuorta. Koronarajoitusten myötä myös etsivässä nuorisotyössä otettiin vuoden aikana käyttöön Discord, joka jäi pysyväksi nuorten tavoittamis- ja keskustelualustaksi.

Starttivalmennus käynnistyi Mäntsälässä lokakuun alussa. Starttivalmennus on suunnattu ensisijaisesti työn ja koulutuksen ulkopuolella oleville alle 25-vuotiaille mäntsäläläisille nuorille aikuisille. Starttivalmennuksessa ehkäistään syrjäytymistä ja vahvistetaan osallisuutta vahvistamalla nuorten elämänhallintaa sekä opiskelu- ja työelämävalmiuksia. Starttivalmennuksen sisällöt muotoutuvat pitkälti nuorten tarpeiden ja toiveiden mukaisesti nuoria osallistaen. Syksyn aikana Starttivalmennukseen osallistui yhteensä 10 nuorta. Nuoret ohjautuivat palveluun enimmäkseen etsivän nuorisotyön tai TE-palveluiden kautta.

Vuonna 2021 vapaa-aikapalvelut jakoivat yhdeksän harrastestipendiä vähävaraisille lapsille ja nuorille harrastustakuun toteutumiseksi nuorten syrjäytymisen ennakoinniseksi ja osallisuuden vahvistamiseksi.

4.2 Työikäiset

Kuntalaisia kutsuttiin vuoden aikana mukaan muun muassa uuden kuntastrategian laadintaan, yleiskaavatyön esittelyihin, osallistaviin tapaamisiin sekä oman elinympäristönsä suunnitteluun. Lisäksi kuntalaisten osallisuutta vahvistettiin avoimella tiedottamisella.

Vuoden aikana kaavoituksessa noudatettiin maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 54 §:ää, jonka mukaan asemakaava on laadittava siten, että luodaan edellytykset terveelliselle, turvalliselle ja viihtyisälle elinympäristölle,

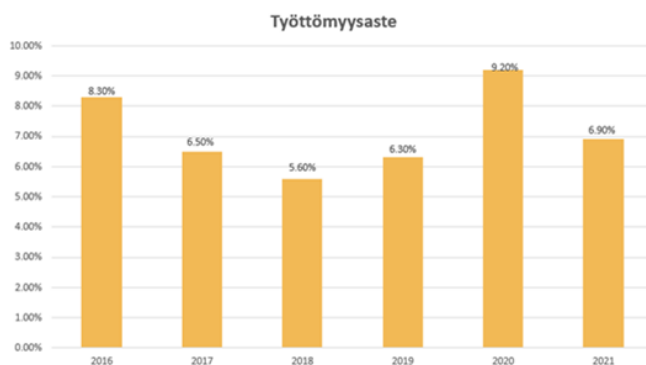
palvelujen alueelliselle saatavuudelle ja liikenteen järjestämiselle. Kaavoituksella pidettiin huolta, että asuinalueet tukevat hyvinvointia ja asukkaiden viihtymistä. Kehittävää kuntalaispalautetta annettiin muun muassa katujen arkkitehtuurista ja esteettömyydestä, joihin toivottiin kiinnitettävän huomiota jatkossa. Jokivarren uusi alue koettiin mukavaksi liikkua.

Vireillä olevassa Mäntsälän yleiskaava 2050:ssä on tarkoitus määritellä suuret linjat Mäntsälän kehittymiselle asumisen, elinkeinojen, liikennejärjestelmän, viher- ja siniverkoston ja erityisten ympäristöarvojen näkökulmista. Yleiskaava-alueen oli julkisesti nähtävillä 7.7.–15.12.2021 välisenä aikana. Mustamäen metsän asemakaavan muutoksella osoitettiin laaja ja monipuolinen lähivirkistysalue, joka huomioi ja turvaa alueen erityisehdot ja mahdollistaa virkistyskäytön. Alueen ulkoilupolut tullaan toteuttamaan Terveysmetsä-hankkeen periaattein.

Vuoden aikana hyväksyttiin myös torin asemakaavamuuotos sekä Vuolteenpellon ja Roinilantien tulevien asuinalueiden asemakaavat. Torin asemakaavamutoksella yhdistettiin tori Mäntsälän joen kunnostettuun rantaan uudistamalla aluetta sekä muuttamalla entisen lämpökeskuksen niemi ja osa pysäköintialueesta puistoksi. Vuolteenpellon asemakaava täydentää Linnamäen taajaman asuinalueita, ja se sisältää virkistysalueita sekä jalankululle ja pyöräilylle varattua tilaa. Lisäksi Vuolteenpellolta on turvalliset kevyen liikenteen yhteydet keskustaan.

Pandemiavuoden 2020 jälkeen työllisyyskehitys lähti parempaan suuntaan. Työttömien määrä (% työvoimasta) oli Mäntsälässä koko maata merkittävästi alhaisempi²² ja Mäntsälän keskimääräinen työttömyysaste oli edelleen Uudenmaan alhaisimpia (taulukko 4). Työttömien ryhmän sisällä pitkäaikaistyöttömien määrä kuitenkin edelleen kasvoi. Toisin sanoen haasteellisempien työllistettävien osuus oli suhteellisesti isompi kuin aiemmin. Työttömien terveystarkastuksia ei vuoden aikana tehty.

Työttömyysaste

Taulukko 4. Mäntsälän kunnan työttömyysasteen kehitys vuosina 2016–2021.

Mäntsälässä vuonna 2020 perustoimeentulotukea saaneiden määrän osuus

²² [Tulostaulukko - Työttömät. Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi](#)

(25–64-vuotiaat, % väestöstä) oli lähes puolet pienempi kuin koko maassa. Kaikkiaan toimeentulotukea sai yhteensä 790 yli 18-vuotiasta²³.

Kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen osuuden kehitys tasaantui vuoden 2020 huomattavan nousun jälkeen (taulukko 5). Kertaalleen osuus kävi yli 100 000 euron/kuukausi.

Mäntsälä

Aika	Saajat	Maksetut etuudet euroa	Korvatut päivät	Kunnan osuus euroa
2022-01	159	110 323	3 285	64 243
2021-12	222	164 380	4 850	93 720
2021-11	219	164 989	4 869	92 792
2021-10	223	157 172	4 634	88 943
2021-09	236	186 186	5 307	104 719
2021-08	233	167 214	4 870	93 303
2021-07	231	172 374	4 982	96 969
2021-06	219	173 966	5 074	99 556
2021-05	199	151 771	4 457	86 249
2021-04	195	140 955	4 128	80 190
2021-03	198	167 713	5 227	94 353
2021-02	182	130 979	3 791	73 788
2021-01	187	134 240	3 875	74 991

Taulukko 5. Kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen osuuden kehitys vuonna 2021.

Kunnantalolle avattiin vuoden aikana Palvelutori. Palvelutorin tiloissa toimii palvelupiste Vinkki, Kansaneläkelaitos, Ohjaamo sekä kunnan kotouttamis-, asumis- ja työllisyyspalvelut. Palvelutori tiivisti edellä mainittujen palvelujen yhteistyötä ja mahdollisti laajemman ja helpommin tavoitettavan verkoston eri toimijoille, minkä voidaan arvioida vahvistaneen työikäisten syrjäytymisen ennakointia ja siihen puuttumista.

Vuosien 2020–2021 hyvinvointisuunnitelmaan kirjattua aluedemokratiamallia toteutettiin vuonna 2019 osallistavan budjetoinnin kautta. Vuodelle 2020 rahaa varattiin edellistä vuotta vähemmän ja pandemia katkaisi toiminnan kyseenomaisena vuonna. Toimintavuonna 2021 osallistavaa budjetointia ei toteutettu. Uuden kuntastrategian pohjalta aluedemokratian toimintamallia tullaan arvioimaan uudelleen.

Keusoten järjestämiä ryhmiä ylipainoisille ja tupakoiville ei järjestetty koronan aikana.

Osallisuudesta viitteitä antava äänestysprosentti jäi sekä aluevaaleissa että kesäkuun kuntavaaleissa valtakunnan tasoa pienemmäksi. Mäntsäläläisistä vain 44,4 % käytti äänioikeuttaan aluevaaleissa (koko maa 47,5 %). Kesäkuun kuntavaaleissa äänestysprosentti oli 50,1 (koko maa 55,1 %), kun edellisissä kuntavaaleissa vuonna 2017 äänestysprosentti oli 53,6 %.

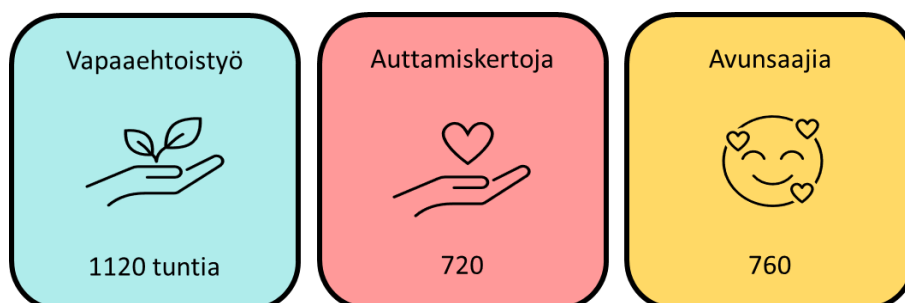
²³ [Tulostaulukko - Toimeentulotukea saaneet. Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.fi](#)

4.3 Ikäihmiset

Koronarajoitukset eivät vuoden aikana mahdollistaneet kovin mittavaa vapaaehtoistoimintaa. Ryhmät kokoontuivat satunnaisesti vertaisohjaajien johdolla. Uutta vertaisohjaajakoulutusta ei järjestetty.

Koronakeväänä 2020 aloitettu yli 70-vuotiaiden ja riskiryhmiin kuuluvien kauppaa- ja asiointipalvelu jatkui 31.5.2021 asti. Korona-aikana kunnan ja muiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluita tuottavien tahojen yhteistyön merkitys kasvoi, että saatiin järjestettyä mahdollisimman hyvät poikkeusolojen palvelut. Tärkeimmistä yhteistyökumppaneista Siskot ja Simot järjestivät kauppapalvelua ja seurakunta järjesti keskustelu- ja kriisiapua. Suomen Punaisella Ristillä (SPR) oli ystäväpalvelu, helluntaiseurakunta huolehti ruoka-avun toimittamisesta ja Lions Club lahjoitti leijona-aterioita vähävaraisille perheille. Lisäksi seurakunta ja SPR jakoivat yhdessä kasvomaskeja. Merkittävä osuus ikäihmisten poikkeusolojen palvelujen mahdollistajana oli myös Kotoapteekilla, Mäntsälän ykkösapteekilla ja Citymarketilla.

Vuonna 2020 oltiin puhelinyhteydessä noin 1800 riskiryhmäläiseen. Pääsääntöisesti ikäihmiset voivat silloin hyvin. Kesäkuussa 2021 arviointisoitto tehtiin uudestaan satunnaisotoksella noin 200 ikäihmiselle. Näiden soittojen kautta tuli yksittäisiä avuntarpeen pyyntöjä. Koronasta huolimatta SPR:n vapaaehtoiset tekivät arvokasta työtä (kuvio 7).

Kuvio 7. SPR:n vapaaehtoisten tekemä työ tavoitti satoja avunsaajia.

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Korona on vaikuttanut kaikenikäisten kuntalaisten hyvinvointiin merkittävästi vuoden 2021 aikana. Tilastojen valossa korona-aika on iskenyt eniten lapsiin ja nuoriin lisäten heidän pahoinvointiaan. Myös lasten ja nuorten kokeman seksuaalisen häirinnän, kiusaamisen ja yksinäisyyden lisääntyminen ovat huolestuttavia ilmiöitä, jotka haastavat kaikkia lasten ja nuorten parissa työtä tekeviä, virkahenkilöitä ja kuntapäätäjiä pohtimaan, millä muutokseen voidaan vastata ja suojella lapsia ja nuoria.

Korona on jarruttanut myös työikäisten ja ikäihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi suunniteltujen toimenpiteiden käytäntöönpanoa. Osa kuntalaisista on pandemian aikana jättäytynyt tai tahtomattaan jäänyt palvelujen

ulkopuolelle. Jokaisessa painopistealueessa riittääkin vielä työtä, jotta toiminta saadaan palautettua pandemiaa edeltävälle tasolle, mahdolliset hankkeet ja muut suunnitellut toiminnot käyntiin ja kuntalaiset aktivoitua mukaan toimintaan. Tämä vaatii kaikilta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisten palveluja tuottavilta tahoilta yhteisiä ponnisteluja ennen kaikkea käytännön tekojen ja osallisuuden vahvistamisen muodossa. Myös yhteistyötä ja tiedonvaihtoa Keusoten kanssa tulisi vahvistaa.

Tulevien vuosien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä raamittaa uusi kuntastrategia sekä vuosien 2022–2025 hyvinvointisuunnitelma²⁴ ja sen tavoitteet. Hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden toteutuminen vaatii laajan yhteistyön lisäksi tavoitteiden säännöllistä seuraamista ja uskallusta nostaa esiin myös huolestuttavia ilmiöitä, muutoksia ja ongelmia, jotta niihin voidaan puuttua ja ehkäistä niiden syntyä. Tavoitteita tulee jatkossakin seurata niin kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmässä kuin hyvinvointilautakunnassa sekä tulosalueilla. Hyvinvointikertomusta ja -raporttia sekä muita kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä kerättyjä tietoja tulisi myös hyödyntää aiempaa enemmän johtamisen apuna.

Tulevat vuodet pitävät valtakunnan tasolla sisällään vuoden 2023 alusta voimaan tulevat hyvinvointialueet sekä käyttöön otettavaksi suunnitellun HYTE-kertoimen. HYTE-kerroin on kannustin kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Valtionosuuden lisäosa määräytyy toimintaa kuvaavien prosessi-indikaattorien ja tuloksia kuvaavien tulosindikaattorien perusteella. Vuoden 2023 alusta yhteistyötä ja tiedonvaihtoa jatketaan Keusoten sijaan uuden hyvinvointialueen kanssa.

Loppuun on tärkeä todeta, että hyvinvointi on kaikkien mäntsäläläisten asia. Yhdessä voimme tehdä Mäntsälästä parhaan arjen paikkakunnan.

---

²⁴ [Mäntsälän kunnan hyvinvointisuunnitelma 2022–2025](#)

Hyvinvointiraportin käytännön toteutuksesta ovat vastanneet Vuokko Leirimaa hyvinvointipäällikkö ja Malla Parkkonen hyvinvointi- ja yhteisökoordinaattori.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmän jäsenet: Esa Siikaluoma hallintojohtaja, Monica Sulopuisto työhyvinvointikoordinaattori, Anu Järvi-Uutela kirjastopalvelujohtaja, Tiina Hast työllisyyskoordinaattori, Harri Bister liikuntasihteeri, Taru Kuparinen erityisasiantuntija, Tarja Kuusela kulttuurisihteeri, Matti Sulonen toimistoinsinööri, Sirkku Mäkelä suunnittelija, Joonas Törrönen suunnitteluavustaja, Janne Mäkinen opetuspäällikkö, Tiina Korhonen vt. varhaiskasvatuspäällikkö, Tuija Kukkonen päiväkodin johtaja, Airi Pekkala-Mäkitalo kansalaisopiston rehtori, Riikka Rautama asuntoneuvoja, Terhi Kerttula palvelupäällikkö, Pauli Goltz hyvinvointilautakunta, Antton Hägglund hyvinvointilautakunta, Mikko Ratia vammaisneuvosto, Raimo Kantanen ikäihmisten neuvosto, Marjut Suo Keusote, Kaisa Mannermaa Keusote, Timo Naapuri Mäntsälän SRK, Eerika Laalo-Häikiö Mäntsälän voimistelijat, Rauni Ohvo Mäntsälän Kodit Oy, Sanna Sarlin MLL, Satu Wallenius SPR, Tiina Roikonen Eteva.

Hyvinvointiraportin hyväksyminen:

Kunnanhallitus 9.5.2022

Kunnanvaltuusto 23.5.2022